

УДК 347.122(477)

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10870775>

А.С. СЛІПЧЕНКО,

доцент кафедри цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, Харків, Україна; e-mail: slipchenkoanatolii@gmail.com;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2439-4951>

С.О. СЛІПЧЕНКО,

професор кафедри цивільно-правових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, Харків, Україна; e-mail: sviats66@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8891-7152>

ВИЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНО ЗНАЧУЩОЇ СУТНОСТІ ЦИФРОВОЇ РЕЧІ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

A.S. SLIPCHENKO,

Assistant professor, Chair of Civil Law and Process, Kharkiv National University of Internal Affairs, Ph.D. in Law, Kharkiv, Ukraine; e-mail: slipchenkoanatolii@gmail.com;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-2439-4951>

S.O. SLIPCHENKO,

Professor, Chair of Civil Law Disciplines, Kharkiv National University of Internal Affairs, Doctor of Law, (Full) Professor, Kharkiv, Ukraine; e-mail: sviats66@gmail.com;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8891-7152>

DETERMINATION OF THE LEGALLY SIGNIFICANT ESSENCE OF A DIGITAL THING IN THE CIVIL LAW OF UKRAINE

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав" легальний перелік об'єктів цивільних прав було доповнено цифровими речами (статті 177, 179-1 Цивільного кодексу України). Для останніх встановлено загальне правило застосування до цифрових речей положень про речі, тобто встановлює для них правовий режим речей. І такі застосування залежать від сутності розглядуваних об'єктів. Водночас, залишається незрозумілим, яку саме сутність необхідно враховувати при визначенні їх правового режиму. Очевидно, що реалізація та застосування приписів ст.179-1 ЦК України потребує дослідження та свого пояснення. **Метою** статті є виявлення сутності цифрових речей, від якої залежить застосування чи незастосування до них положень про речі. Використані **методи**: гіпотетичний, який дозволив змоделювати можливі способи визначення сутності розглядуваних об'єктів цивільних прав; аналізу альтернатив, за допомогою якого було виявлено дійсну сутність цифрових речей і має враховуватися при визначенні застосування положень про речі. **Результати.** Встановлено, що саме змістовний підхід, на відміну від формального підходу, дозволяє спостерігати прояв сутності цифрових речей зовні через їх форму, за допомогою форми свого втілення, що відповідає законам діалектики. При цьому, цифрова форма втілення цифрових речей не створює якогось нового виду об'єктів цивільних прав, нової сутності. **Висновки.** Встановлено, що сутність цифрової речі представляє собою результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага тощо. Вона проявляється через сутність окремого блага, тоді як сутність самої цифрової речі – через внутрішній зміст останньої. Єдине, що дозволяє об'єднати всі вищенаведені об'єкти цивільних прав під спільною назвою – це їх форма, цифрова форма їх втілення. Але форма втілення окремого блага не змінює його сутності, як і сутності цифрової речі в цілому.

Ключові слова: цифрові речі; віртуальні активи; цифровий контент; сутність цифрових речей; режим речей

***

Problem statement. The Law of Ukraine "On Amending the Civil Code of Ukraine on Expanding the Range of Objects of Civil Rights" added digital items to the legal list of objects of civil rights (Articles 177, 179-1 of the Civil Code of Ukraine). For the latter, a general rule of application of provisions on things to digital things is established, that is, it establishes the legal

regime of things for them. Moreover, such applications depend on the essence of the considered objects. At the same time, it remains unclear what essence must be taken into account when determining their legal regime. It is obvious that the implementation and application of the provisions of Art.179-1 of the Civil Code of Ukraine needs research and explanation. The **purpose** of this article is to identify the essence of digital things, which depends on the application or non-application of provisions on things to them. The following **methods** were used: the hypothetical method made it possible to simulate possible ways of determining the essence of the considered objects of civil rights; as a result of the analysis and method of alternatives, the true nature of the digital things has been identified and should be taken into account in determining the application of the provisions about things. The **results**. It was established that it is the meaningful approach, in contrast to the formal approach, that allows one to observe the manifestation of the essence of digital things externally through their form, with the help of the form of its embodiment, which corresponds to the laws of dialectics. At the same time, the digital form of the embodiment of digital things does not create any new type of objects of civil rights, a new essence. **Conclusions**. It is established that the essence of a digital thing is the results of intellectual and creative activity, information, property rights, non-cash money, undocumented securities, services, personal non-property goods, etc. It manifests itself through the essence of a separate good, while the essence of the digital thing itself is through the inner content of the latter. The only thing that allows us to unite all the above objects of civil rights under a common name is their form, the digital form of their embodiment. However, the form of embodiment of a separate good does not change its essence, as well as the essence of the digital thing as a whole.

Keywords: digital things; virtual assets; digital content; the essence of digital things; mode of things

Постановка проблеми

Законом України "Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав" [1] легальний перелік об'єктів цивільних прав був доповнений поняттям цифрової речі та особливостями її правового режиму (статті 177, 179-1 Цивільного кодексу України). І, здавалося би, дискусія щодо необхідності доповнення вказаного переліку цифровими речами, яка велася серед цивілістів до прийняття вищенаведеного Закону, з його прийняттям мала б припинитися. Разом із тим, цього не тільки не сталося, а й навпаки, спір спалахнув з новою силою. Наразі дискусія точиться щодо сутності цих благ та, відповідно, щодо їх правового режиму.

Законодавець установлює загальне правило застосування до цифрових речей положень про речі, тобто встановлює для них правовий режим речей. Разом із тим, ч.2 ст.179-1 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) передбачає, що з цього загального правила можуть бути виключення. І такі винятки встановлюються або самим ЦК України, іншими законами, або впливають із сутності цифрової речі.

Станом на сьогодні ЦК України та закони України "іншого", ніж застосування положень про речі для цифрових речей, прямо не передбачають. Тому речення друге в ч.2 ст.179-1 ЦК України наразі є актуальним лише в частині, яка може бути представлена в наступному вигляді: "До цифрових речей застосовуються положення... про речі, якщо інше... не впливає із сутності цифрової речі". Саме такий вигляд речення другого в ч.2 ст.179-1 ЦК України й буде взято за

основу при подальшому дослідженні в межах даної статті.

Як можна помітити, зміст наведеної норми вказує на те, що від сутності розглядуваних об'єктів залежить застосування чи незастосування до них положень про речі. Водночас залишається незрозумілим, яку саме сутність необхідно враховувати при визначенні їх правового режиму, яка кваліфікаційна ознака для такого визначення є юридично значущою, а яка юридично байдужою. Тому очевидно, що реалізація та застосування приписів ст.179-1 ЦК України потребує свого пояснення. І безперечно, що подібні пояснення та з'ясування постають завданням перед наукою цивільного права.

Дослідження ступеня розробленості означеної тематики дозволяє зазначити, що, наприклад, К. Некіт виходить із того, що "віртуальні речі можуть повністю повторювати ознаки речей матеріального світу та виконувати аналогічні функції" [2, с.53]. А К. Хант стверджує, що віртуальна власність має багато характеристик, притаманних саме традиційним об'єктам права власності [3, с.172]. Тобто, вчені виходять із того, що суть цифрової речі та суть речі співпадають. Разом із тим, аргументація подібної точки зору виглядає доволі спірною. Адже, як би особа собі не уявляла та не ставилася до цифрової речі, остання не здатна повторити ознаки та виконувати функції предметів матеріального світу. Наприклад, цифрова річ не може виконати функцію харчових продуктів і втамувати голод людини, виконати функцію одягу або житла взимку тощо. В. Дюранське [4, с.80], Г. Ластовка та Д. Хантер [5, с.49] вважають, що це особливий нема-

теріальний об'єкт, який представляє собою записаний у базі даних цифровий код. На їхню думку, такі блага є проміжною ланкою між об'єктами інтелектуальної власності та класичними об'єктами права власності.

Водночас залишається незрозумілим, що собою представляє проміжна ланка між предметами матеріального та нематеріального світу та як такою ланкою може бути цифровий код. Є. Мічурін доходить висновку, що цифрові речі хоча й не відповідають сутності класичних об'єктів права власності, але встановлення для них режиму речових прав є можливим [6, с.25–26, 28]. Разом із тим, така думка потребує додаткового пояснення, чому саме встановлення режиму речових прав узгоджуватиметься із сутністю розглядуваних благ. Видається, що сутність останніх ближча до об'єктів права інтелектуальної власності, інформації, майнових прав тощо. С. Глотов, досліджуючи об'єкти авторського права та вплив на них цифрових технологій, доходить висновку, що надання об'єкту цивільних прав цифрової форми не створює нового об'єкта з новим правовим режимом [7, с.14]. Тобто, на його думку, форма втілення блага не змінює сутності останнього. Але згаданий правник досліджував лише одну зі складових цифрової речі. Тому сутність інших складових, у межах його наукового пошуку, залишилася нез'ясованою, що не дозволяє сформулювати повне уявлення щодо сутності цифрових речей. Очевидно, що перелік існуючих точок зору можна було би продовжувати, разом із тим, навіть вищенаведене вказує на те, що з'ясування сутності цифрових речей потребує подальших наукових пошуків.

Таким чином, можна констатувати, що в теорії цивільного права також відсутнє чітке, ясне та недвозначне визначення сутності цифрових речей для з'ясування їх правового режиму. Водночас невизначеність змісту ст.179-1 ЦК України вказує на виникнення проблеми її подальшої реалізації та застосування. Адже законодавча невизначеність будь-якої норми порушує принцип верховенства права в цілому.

Все вищенаведене вказує на виникнення необхідності подолання невизначеності щодо сутності цифрових речей. І, в першу чергу, таке подолання має відбутися на теоретичному рівні, що свідчить про актуальність наукових пошуків у даній тематиці.

Тому метою цього дослідження є виявлення сутності цифрових речей, від якої залежить застосування чи незастосування до них положень про речі. Його новизна полягає в заповненні про-

галін у науковому розумінні цифрових речей в українському контексті. *Завданнями* статті є: встановити види цифрових речей; змоделювати можливі способи визначення сутності цифрових речей; виявити дійсну сутність цифрової речі.

Визначення вихідного поняття "сутність" як базової категорії даного дослідження

Дане дослідження та дискусія базуватимуться на тому, що сутність як філософська категорія – це внутрішній зміст об'єкта пізнання, який залишається незмінним у різноманітних формах свого буття; це термін, що позначає суттєві (постійні та визначальні) властивості об'єкта, без яких він не може існувати. Наведене розуміння сутності буде використано в межах даної статті як критерій оцінки способів визначення сутності цифрових речей.

Така загальність установки базової категорії та навіть умовна узгодженість щодо її сприйняття дозволить не лише дійти несуперечливих висновків, а й згодом перевірити істинність останніх, використовуючи ту ж саму установку щодо розуміння категорії "сутність".

Види цифрових речей

Аналіз речення другого ч.2 ст.179-1 ЦК України, в його актуальній частині, яка була наведена вище, дозволяє стверджувати, що законодавець поділяє цифрові речі на дві групи (на два види). До однієї входять ті, до яких застосування положень про речі відповідає їх сутності. До іншої входять ті, сутність яких унеможлиблює застосування до них положень про речі.

Очевидно, що в основу такої класифікації покладено сутність цифрових речей. Водночас залишається невизначеним, яку саме сутність об'єктів цивільних прав необхідно враховувати, і що собою представляє ця сутність. І тут гіпотетично можливо виділити два підходи, які лежать на поверхні та описані нижче.

Гіпотетичні способи визначення сутності цифрової речі

З однієї сторони, оскільки в ч.1 ст.179-1 ЦК України зазначено, що цифровою річчю є благо, яке створюється та існує виключно в цифровому середовищі, то можна дійти висновку, що сутність цифрової речі має визначатися через середовище, в якому вона створюється та існує. А в цифровому середовищі кожен розглядуваний об'єкт цивільних прав може існувати лише в цифровій електронній формі. Тому можна припустити, що сутність цифрової речі має визначатися через форму її прояву. Іншими словами, цифрова форма (цифрове середовище) втілен-

ня будь-якого блага є його сутністю, яку й необхідно враховувати при визначенні правового режиму. Назвемо такий підхід, у межах даного дослідження, формальним.

З іншої сторони, у попередніх публікаціях нами вже обґрунтовувалося, що цифрова річ не є новим об'єктом цивільних прав. Це всього лише новий термін, який охоплює собою давно відомі та навіть традиційні об'єкти цивільних прав [8, с.341–345; 9, с.91–96; 10]. І їх сутність визначається не через спосіб фіксації (форму), а через юридичний зміст (правову природу) самого блага. Тому можна припустити, що й сутність цифрової речі має визначатися через юридичний зміст (правову природу) того чи іншого блага, який є елементом (складовою) цифрової речі. Назвемо такий підхід, у межах даного дослідження, змістовним.

Очевидно, що можна було би припустити (змодельювати) й інші способи визначення сутності цифрових речей. Наприклад, змішаний спосіб, коли має враховуватися водночас і форма втілення, і зміст того чи іншого блага. Або виходити з того, що відбувається заміна (зміна) сутності об'єкта цивільних прав, коли цифрова форма з юридично значущої стає юридично байдужою, а зміст із юридично байдужого перетворюється на юридично значущий. Наприклад, коли об'єкт авторського права, створений у цифровій формі, потім відтворюють на папері, або навпаки.

Разом із тим, на нашу думку, поділ способів визначення сутності цифрової речі за допомогою формального та змістовного підходів саме на два елементи (дві частини), які кардинально відрізняються один від одного, дозволяє при їх дослідженні використати метод дихотомії та, як наслідок, застосувати до них метод альтернатив [11, с.47; 12, с.62–64]. Вбачається, що саме останній метод дозволяє не тільки отримати більші знання про предмет дослідження, а й обрати той підхід (спосіб визначення сутності), який матиме більшу вирішальну здатність при застосуванні та реалізації ст.179-1 ЦК України. Сенс методу альтернатив полягає в тому, що науковий пошук здійснюється шляхом порівняння та взаємної критики точок зору, позицій, підходів, що конкурують між собою.

Аналіз гіпотетично змодельованих способів визначення сутності цифрової речі

Формальний підхід

Якщо за ознаку визначення сутності обрати форму втілення цифрових речей, то це їх єдина загальна для всіх сутність. На таку ознаку сутності опосередковано вказує й ч.1 ст.177 ЦК Ук-

раїни (в редакції Закону № 3320-IX від 10.08.2023 р.). У наведеній нормі цифрові речі, поряд з іншими благами, розглядаються як самостійний вид об'єктів цивільних прав. А, як відомо, відповідно до правила логіки про поділ будь-якого поняття на види, елементи розподілу повинні взаємно виключати один одного, тобто обсяги елементів поділу не повинні перехрещуватися між собою. І саме форма втілення розглядуваних об'єктів цивільних прав як кваліфікаційна ознака встановлення їх сутності дозволяє уникнути їх перехрещення з майновими правами, послугами, результатами інтелектуальної, творчої діяльності, інформацією, іншими нематеріальними благами. Останні, хоча і є самостійними видами об'єктів цивільних прав, але здатні наповнювати собою поняття цифрової речі. Інакше кажучи, майнові права, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, інші нематеріальні блага, які функціонують у цифровому середовищі, завдяки своїй формі втілення набувають сутності цифрових речей. Вбачається, що лише така кваліфікаційна ознака дозволила би виділяти останні в самостійний вид об'єктів цивільних прав, уникаючи їх перехрещення з іншими видами. Більш того, можна було би стверджувати, що цифрова річ без цифрової форми як істотної ознаки (визначальної її властивості) не здатна існувати.

Напевно, подібні аргументи могли би позитивно сприйматися прихильниками думки про існування цифрової речі як нового самостійного виду об'єктів цивільних прав із сутністю, відмінною від інших об'єктів цивільних прав. Адже їх цифрова сутність може сприйматись (подаватись) як визначальна ознака (властивість), без якої цифрові речі нездатні існувати. І до такого нового об'єкта, з позиції формального підходу визначення його сутності, напевно мають застосовуватися положення про речі.

Разом із тим, подібна точка зору викликати-ме ряд запитань, на які необхідно буде відповісти прибічникам формального підходу. Зокрема, якщо цифрові речі створюються та існують виключно в цифровому середовищі, то абсолютно всі вони мають однакову (єдину) сутність – цифрову. Але тоді незрозуміло, на яку іншу сутність, з якої може впливати "інше", ніж застосування положень про речі, вказується в реченні другому ч.2 ст.179-1 ЦК України. Очевидно, що, використовуючи метод дихотомії, можна було би стверджувати, що сутність цифрових речей поділяється на цифрову та на нецифрову. Але тоді прихильники формального підходу повинні

були би пояснити, як цифрова річ, яка створюється та існує виключно в цифровому середовищі, може мати нецифрову сутність. Більш того, відповідно до законів діалектики сутність абсолютно всіх предметів матеріального та нематеріального світу проявляється зовні через форму (за допомогою форми) свого втілення. Водночас форма нерозривно пов'язана зі змістом, а через нього – із сутністю. Отже, сутність (зміст) не може існувати поза формою. У зв'язку з цим, якщо як сутність цифрової речі розглядати її цифрову форму, то перед прихильниками формального підходу постає доволі складне завдання – це визначення форми даного блага.

Змістовний підхід

Якщо як ознаку визначення сутності обрати юридичний зміст об'єктів цивільних прав, то очевидно, що сутність цифрових речей охоплює такі види поіменованих об'єктів цивільних прав, як: послуги, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, інформація, результати інтелектуальної, творчої діяльності, оборотоздатні особисті немайнові блага та інше, якщо вони представлені у цифровій формі [10].

Насамперед такий висновок базується на послідовному аналізі обсягу поняття цифрової речі. Зокрема, з'ясовуючи питання стосовно того, що входить до поняття цифрової речі, маємо неминуче отримати відповідь – це, відповідно до абз.2 ч.1 ст.179-1 ЦК України, віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, які створюються та існують у цифровому середовищі і мають майнову цінність.

У свою чергу, з'ясовуючи поняття віртуальних активів, згідно з п.1 ч.1 ст.1 Закону України "Про віртуальні активи" [13] маємо отримати відповідь, що це нематеріальне благо, яке є об'єктом цивільних прав, має вартість і виражене сукупністю даних у цифровій формі. Очевидно, що такими нематеріальними благами можуть бути послуги, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, інформація, результати інтелектуальної, творчої діяльності, оборотоздатні особисті немайнові блага тощо. Єдина умова віднесення їх до віртуальних активів як різновиду цифрових речей – це те, що всі вони мають бути виражені сукупністю даних у цифровій формі.

Подібним чином можуть бути розкриті й інші складові поняття цифрової речі. Наприклад, згідно з п.11 ч.1 ст.2 Закону України "Про цифровий контент та цифрові послуги" [14], цифровий контент – це дані, які створюються і надаються в цифровій формі. До нього належать, зокрема,

комп'ютерні програми, застосунки, відеофайли, аудіофайли, музичні файли, цифрові ігри та електронні книги. Отже, як можна помітити, поняття цифрового контенту також охоплює собою вже відомі цивільному праву нематеріальні блага. Зокрема, це: результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація та деякі особисті немайнові блага. І таке сприйняття даного об'єкта цивільних прав так чи інакше узгоджується з його поняттям, наданим у п.65 ч.1 ст.1 Закону України "Про авторське право і суміжні права" [15] та п.6 ст.2 Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС, і про скасування Директиви 1999/44/ЄС (2019/771) [16]. Єдине, що їх об'єднує в одну групу "цифровий контент", – цифрова форма втілення.

Зроблений на основі змістовного підходу умовивід щодо сутності цифрової речі повністю підпорядковується і діалектиці загального, особливого й окремого. Використовуючи зазначену тріаду діалектичних категорій, цифрова річ є поняттям вищого рівня (загальне). Віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, які створюються та існують у цифровому середовищі й мають майнову цінність, наповнюють собою зміст цифрової речі, тому це поняття середнього рівня (особливе). А результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага тощо входять до складу віртуального активу, цифрового контенту або іншого блага, яке створюється та існує в цифровому середовищі, тому є поняттями нижчого рівня (окреме).

Співвідношення між загальним, особливим і окремим, відповідно до законів логіки, будується за правилом: окреме через особливе становить зміст загального. І навпаки, загальним є те, чим, через особливе, є окреме. У більш спрощеному вигляді останнє твердження може бути представлено й у вигляді: загальним є те, чим є окреме.

Таким чином, згідно з діалектикою загального, особливого й окремого, логічно дійти висновку, що цифрова річ, через особливе, представляє собою результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформацію, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага тощо. При цьому кожне з окремого має такі істотні властивості, які роблять його тим, чим воно є. Тобто послуга

залишається послугою, результати інтелектуальної, творчої діяльності – результатами інтелектуальної, творчої діяльності, інформація – інформацією, безготівкові гроші – безготівковими грошима тощо. Єдина особливість цифрових благ полягає в тому, що вони створюються, зберігаються, залучаються до цивільного обороту та фіксуються за допомогою цифрових технологій, за допомогою Інтернет-ресурсу. Але цифрове середовище є передумовою виникнення не нової сутності окремого, а його нової форми. Не потребує додаткового пояснення те, що сутність того окремого, що входить до поняття цифрової речі, залишається незмінним у різноманітних формах свого буття. Наприклад, твором науки, літератури та мистецтва є сукупність ідей, думок і образів, що отримали в результаті творчої діяльності автора своє вираження у доступній для сприйняття людськими почуттями об'єктивній формі, що припускає можливість його відтворення. При цьому об'єктивна форма зовнішнього вираження ідей, думок, образів автора може бути найрізноманітнішою: усна, письмова, малюнок тощо. Вони (ідеї, думки, образи) можуть бути втілені на полотні, папері, дереві тощо, за допомогою фарб, пастелі, вугілля, чорнила, звуків тощо. Не викликає сумнівів, що твір може бути втілено і в мережі Інтернет (телекомунікаційній мережі) як сукупності технічних засобів, за допомогою цифрових технологій. Але, незалежно від форми вираження об'єкт авторського права залишається об'єктом авторського права, зберігаючи свою сутність. Подібне спостерігається і з іншими об'єктами цивільного права (інформацією, майновими правами, послугами тощо), які надаються за допомогою мережі Інтернет.

Зроблений на основі змістовного підходу умовивід щодо сутності цифрової речі також може бути підтверджений і за допомогою індуктивної логіки¹. Для цього спочатку визначимо сутність і форму окремого (однієї зі складових цифрової речі). Й оберемо як таке окреме, наприклад, цифровий контент.

Відповідно до п.65 ч.1 ст.1 Закону України "Про авторське право і суміжні права" [15], цифровий контент – це будь-які відомості чи дані в цифровій формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав. Тому можна з впевненістю стверджувати, що будь-які відомості

чи дані, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав, стають цифровим контентом лише за умови, що вони втілені в цифровій формі. І якщо цифрова форма відомостей або даних – це форма втілення останніх, форма їх зовнішнього вираження, то очевидно, що самі відомості та дані наповнюють собою сутність цифрового контенту.

У п.11 ч.1 ст.2 Закону України "Про цифровий контент та цифрові послуги" [14] вказано, що цифровий контент – це дані, які створюються і надаються в цифровій формі. Отже, такі дані, як комп'ютерні програми, застосунки, відео, ігри, музичні твори, компіляції даних (бази даних), тексти тощо можуть бути віднесені до цифрового контенту лише якщо вони створюються та надаються в цифровій формі. Таким чином, знову ж отримуємо вказівку на те, що сутністю об'єкта є не цифрова форма, а зміст, що складається з даних, які проявляються зовні (втілюються) за допомогою цифрової форми.

У п.6 ст.2 Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС (2019/771) [16], при розкритті значення терміна "цифровий контент", прямо зазначено, що він означає дані, створені та надані в цифровому форматі.

Якщо узагальнити поняття цифрового контенту, яке розкрито у вищенаведених нормативних актах, то воно може бути представлено в такому вигляді: це відомості чи дані (які містять або не містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав) у цифровій формі. І, як неважко помітити, сутність такого об'єкта представляють певні відомості чи дані. А цифровий формат фіксації сутності, цифрове втілення останньої в цифрове середовище є цифровою формою цифрового контенту, а не його сутністю.

Застосовуючи до зроблених висновків щодо сутності та форми окремої складової цифрової речі метод індукції, отримуємо наступні індуктивні узагальнення. Якщо сутність цифрового контенту визначається через його зміст (відомості чи дані, які містять або не містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав), а цифровий контент є часткою цифрової речі, то й сутність останньої має визначатись через зміст. Якщо для цифрового контенту цифрове втілення його сутності є формою, а цифровий контент є часткою цифрової речі, то й для цифрової речі цифрове втілення її сутності є формою. Таким чи-

¹ Індуктивна логіка – метод судження, який базується на переході від знання про окреме до знання про загальне.

ном, сутність усіх цифрових речей має визначитися через їх зміст. А зміст останніх, як уже зазначалося вище, – це результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага тощо. Цифровий формат фіксації змісту, цифрове втілення його в цифрове середовище є цифровою формою зовнішнього прояву цифрової речі.

Незважаючи на те, що індуктивна логіка дозволяє досягти лише умовиводів, які носять імовірнісний характер, проте, у сукупності з двома попередніми аргументами такі умовиводи можуть слугувати аргументацією на користь змістовного підходу.

Порівнюючи (зіштовхуючи) два вищенаведені підходи, можна помітити, що саме змістовний підхід, на відміну від формального, дозволяє спостерігати прояв сутності цифрових речей зовні через їх форму, що відповідає законам діалектики. При цьому цифрова форма втілення цифрових речей не створює якогось нового виду об'єктів цивільних прав, нової сутності. І такий висновок узгоджується з результатами наших попередніх досліджень [10] і видається послідовним. Внутрішній зміст об'єктів цивільних прав залишається незмінним у різноманітних формах свого буття, у т. ч. і при вираженні їх за допомогою цифрової форми. І подібне виявлення сутності цифрових речей відповідає поняттю "сутність" як філософської категорії. Більш того, при змістовному підході зникає необхідність пошуку відповідей на запитання, які виникатимуть при формальному підході. Зокрема, немає потреби відшукувати, поряд із цифровою сутністю цифрових речей, якусь іншу їх сутність, яка унеможлиблює застосування положень про речі, та пояснювати, як цифрова річ, яка створюється й існує в цифровому середовищі, може мати нецифрову форму свого втілення (не цифрову сутність). Очевидно, що зникає і необхідність у розв'язанні такої задачі, як визначення форми втілення сутності цифрової речі, де сутністю, при формальному під-

ході, і є цифрова форма.

Висновки

Встановлено, що:

1. Сутність цифрової речі представляє собою результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага тощо;

2. Вона проявляється через сутність окремого блага, тоді як сутність самої цифрової речі – через її внутрішній зміст;

3. Єдине, що дозволяє об'єднати всі вищенаведені об'єкти цивільних прав під спільною назвою – це їх форма, цифрова форма їх втілення. Але форма втілення окремого блага не змінює його сутності, як і сутності цифрової речі в цілому;

4. Водночас правова природа результатів інтелектуальної, творчої діяльності, інформації, майнових прав, безготівкових грошей, бездокументарних цінних паперів, послуг, особистих немайнових благ тощо унеможлиблює застосування до них положень про речі. А значить, ці положення не можуть застосовуватися і до цифрових речей у цілому.

Конфлікт інтересів

Зважаючи на те, що особисті, професійні, фінансові інтереси співавторів не впливали на об'єктивність, достовірність та обґрунтованість проведеного наукового дослідження та зроблених висновків, то конфлікт інтересів відсутній. Більше того, він відсутній ще й тому, що дана стаття не може порушити довіру до наукових досліджень і публікацій, оскільки є об'єктивною та незалежно написаною.

Вираз вдячності

Автори вдячні один одному за спільну, цікаву та плідну творчу співпрацю, результатом якої стала серія публікацій щодо цифрових речей, як об'єктів цивільних прав і щодо їх доцільності у цивільному законодавстві України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав: Закон України від 10.08.2023 № 3320-ІХ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#n6> (дата звернення: 22.02.2024).
2. Некіт К. Г. Віртуальні активи як різновид цифрових речей. *Часопис цивілістики*. 2022. Вип. 45. С. 53–57.
3. Hunt K. This Land is not Your Land: Second Life, Copybot and the Looming Question of Virtual Property Right. *Texas Review of Entertainment and Sports Law*. 2007. № 9. P. 172.
4. Duranske B. Virtual Law. *ABA Publishing*. 2008. P. 80.
5. Lastowka G., Hunter D. The Laws of the Virtual Worlds. *California Law Review*. 2004. № 92. P. 49.

6. Мічурін Є. Об'єкти цифрових технологій та їхнє правове регулювання. *Copernicus Political and Legal Studies*. 2022. Vol. 1. Iss. 3 (September). P. 22–29. <https://doi.org/10.15804/CPLS.20223.03>
7. Глотов С. Можливість застосування законодавства про авторське право до творів у цифровій формі. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2006. № 3. С. 10–15.
8. Сліпченко А. С. Цивільний оборот цифрового контенту. *Проблеми цивільного права та процесу*: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 19 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. "Асоціація цивілістів України", Наук. парк "Наука та безпека". Вінниця: ХНУВС, 2023. С. 341–345.
9. Сліпченко С. О. Онлайнний обліковий запис у цивільному праві України. *Проблеми цивільного права та процесу*: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 19 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. "Асоціація цивілістів України", Наук. парк "Наука та безпека". Вінниця: ХНУВС, 2023. С. 91–96.
10. Сліпченко А. С., Сліпченко С. О. Цифрова річ як "новий" об'єкт "нових" цивільних правовідносин. *Право і безпека*. 2023. № 91(4). С. 68–81. <http://doi.org/10.32631/pb.2023.4.06>
11. Куц В. Н. Методологія і методика уголовно-правового дослідження. *Методологія наукового дослідження у галузі права: проблеми та перспективи розвитку*: зб. наук. праць. Х.: Національний університет внутрішніх справ, 2004. С. 44–48.
12. Сліпченко С. О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів: монографія. Харків: Діса плюс, 2013. 552 с.
13. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20> (дата звернення: 22.02.2024). *Закон ще не набрав чинності*.
14. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 № 3321-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (дата звернення: 22.02.2024).
15. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 13. Ст. 64. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 22.02.2024).
16. Про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС: Директива Європейського парламенту і ради (ЄС) 2019/771 від 20.05.2019. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19#Text (дата звернення: 22.02.2024).

REFERENCES

1. *Pro vnesennya zmin do Tsyvilnoho kodeksu Ukrayiny shchodo rozshyrennya kola obyektiv tsyvilnykh prav* [On amendments to the Civil Code of Ukraine regarding the expansion of the range of objects of civil rights]. *Zakon Ukrayiny* (10.08.2023 No. 3320-9). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-20#n6> (in Ukr.).
2. Nekt, K. H. (2022). Virtualni aktyvy yak riznovyd tsyfrovyykh rechey [Virtual assets as a kind of digital things] *Chasopys tsyvilistyky*, (45), 53–57 (in Ukr.).
3. Hunt, K. (2007). This Land is not Your Land: Second Life, Copybot and the Looming Question of Virtual Property Right. *Texas Review of Entertainment and Sports Law*, (9), 172.
4. Duranske, B. (2008). *Virtual Law*. ABA Publishing. P. 80.
5. Lastowka, G., & Hunter, D. (2004). The Laws of the Virtual Worlds. *California Law Review*, (92), 49.
6. Michurin, YE. (2022). Obyekty tsyfrovyykh tekhnolohiy ta yikhnye pravove rehulyuvannya [Objects of digital technologies and their legal regulation]. *Copernicus Political and Legal Studies*, I(3) (September), 22–29. <https://doi.org/10.15804/CPLS.20223.03> (in Ukr.).
7. Hlotov, S. (2006). Mozhlyvist zastosuvannya zakonodavstva pro avtorske pravo do tvoriv u tsyfroviiy formi [The possibility of applying copyright legislation to works in digital form]. *Teoriya i praktyka intelektualnoyi vlasnosti*, (3), 10–15 (in Ukr.).
8. Slipchenko, A. S. (2023). Tsyvilnyy oborot tsyfrovoho kontentu [Civil circulation of digital content]. In: *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu*: tezy dop. uchashnykiv nauk.-prakt. konf., prysvyach. 98-y richnytsi vid dnya narodzhennya O. A. Pushkina (m. Vinnytsya, 19 trav. 2023 r.) / MVS Ukrayiny, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav; Kharkiv. obl. oseredok vseukr. hromad. orh. "Asotsiatsiya tsyvilistiv Ukrayiny", Nauk. park "Nauka ta bezpeka". Vinnytsya: KHNUVS (s. 341–345) (in Ukr.).
9. Slipchenko, S. O. (2023). Onlaynovyy oblikovyy zapys u tsyvilnomu pravi Ukrayiny [Online account in the civil law of Ukraine]. In: *Problemy tsyvilnoho prava ta protsesu*: tezy dop. uchashnykiv nauk.-prakt. konf.,

- prysvyach. 98-y richnytsi vid dnya narodzhennya O. A. Pushkina (m. Vinnytsya, 19 trav. 2023 r.) / MVS Ukrainy, Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav; Kharkiv. obl. oseredok Vseukr. hromad. orh. "Asotsiatsiya tsyvilistiv Ukrainy", Nauk. park "Nauka ta bezpeka". Vinnytsya: KHNUVS (s. 91–96) (in Ukr.).
10. Slipchenko, A. S., & Slipchenko, S. O. (2023). Tsyfrova rich yak "novyy" obyekt "novykh" tsyvilnykh pravovidnosyn [Digital thing as a "new" object of "new" civil legal relations]. *Pravo i bezpeka*, 91(4), 68–81. <http://doi.org/10.32631/pb.2023.4.06> (in Ukr.).
  11. Kuts, V. N. (2004). Metodolohyya y metodyka uholovno-pravovoho yssledovannya [Methodology and methodology of criminal law research]. In: *Metodolohiya naukovooho doslidzhennya u haluzi prava: problemy ta perspektyvy rozvytku*: zb. nauk. prats. KH.: Natsionalnyy universytet vnutrishnikh sprav (s. 44–48) (in Russ.).
  12. Slipchenko, S. O. (2013). *Osobysti nemaynovi pravovidnosyny shchodo oborotozdatnykh obyektiv* [Personal non-property legal relations regarding movable objects]. Monohrafiya. Kharkiv: Disa plyus (in Ukr.).
  13. *Pro virtualni aktyvy* [About virtual assets]. Zakon Ukrainy (17.02.2022 No. 2074-9). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20> (in Ukr.).
  14. *Pro tsyfrovyy kontent ta tsyfrovi posluhy* [About digital content and digital services]. Zakon Ukrainy (10.08.2023 No. 3321-9). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> (in Ukr.).
  15. Pro avtorske pravo i sumizhni prava [About copyright and related rights]. Zakon Ukrainy (23.12.1993 No. 3792-12). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 1994, (13), 64. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (in Ukr.).
  16. *Pro deyakie aspekty, shcho stosuyutsya dohovori pro prodazh tovariv, pro vnesennya zmin do Rehlamentu (YES) 2017/2394 i Dyrektyvy 2009/22/YES ta pro skasuvannya Dyrektyvy 1999/44/YES* [On some aspects related to contracts for the sale of goods, on amendments to Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC and on the repeal of Directive 1999/44/EC]. Dyrektyva Yevropeyskoho parlamentu i rady (YES) 2019/771 vid 20.05.2019. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19#Text (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
 Форум права: 78 pp. 88–96 (1).

Related identifiers:
 10.5281/zenodo.10870775

http://forumprava.pp.ua/files/088-096-2024-1-FP-Slipchenko_Slipchenko_11.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2024_1_11.pdf

License (for files):
[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Received: 09.02.2024
Accepted: 04.03.2024
Published: 07.03.2024
Available online: 07.03.2024

Cite as:

Сліпченко, А. С., Сліпченко, С. О. (2024). Визначення юридично значущої сутності цифрової речі в цивільному праві України. *Форум Права*, 78(1), 88–96. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10870775>

Slipchenko, A. S., & Slipchenko, S. O. (2024). Vyznachennya yurydychno znachushchoyi sutnosti tsyfrovoyi rechi v tsyvilnomu pravi Ukrainy [Determination of the Legally Significant Essence of a Digital Thing in the Civil Law of Ukraine]. *Forum Prava*, 78(1), 88–96. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10870775>